

ATATÜRK DÖNEMİNDE ÜCRETLER VE MAAŞLAR

Aydınlık Gazetesi, 11 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

Atatürk'ün kalkınma stratejisi hem gerçekleştirdiği büyüme oranları açısından çarpıcıydı, hem de ekonomik kalkınma ve diğer sorunlar için kaynak yaratırken işçilere ve memurlara önemli haklar sağlaması, onların gerçek gelirlerini artırması açısından. Birçok ülkede ekonomik kalkınma için kaynak yaratılırken işçi sınıfı üzerinde yoğun bir sömürü ve baskı uygulanmışken, Türkiye'de bunun tam tersi yapıldı.

KALKINMA SÜRECİNDE İŞÇİ ÜCRETLERİ ARTTI

Prof.Dr.Şevket Pamuk'un güvenilir araştırmasına göre (Pamuk, Şevket, *İstanbul ve Diğer Kentlerde 500 Yıllık Fiyatlar ve Ücretler, 1469-1998*, DİE Yay.No.2397, Ankara, 2000, s.84) Türkiye'de imalat sanayiinde ücretler 1925 yılından 1934 yılına kadar yükseldi; 1942 yılına kadar düzeyini büyük ölçüde korudu; 1943 ve 1945 döneminde ciddi biçimde düştü. 1943-1945 yıllarındaki bu düşüşte en önemli etmen, uzayan İkinci Dünya Savaşı koşullarında fiyat düzeyindeki gelişmelerdi.

1927 yılındaki ekonomik krizle birlikte fiyatlar düşünce, gerçek ücretler arttı.

1929 yılında başlayan ekonomik kriz de fiyatların düşmesine neden oldu. Fiyatlar 1938-1939 yıllarına kadar düştü. 1939 yılındaki fiyatlar, 1925 yılındaki fiyatların üçte ikisi düzeyindeydi. 1939 ve 1941 yıllarındaki gerçek ücretler ise, 1925 yılındaki düzeyin yüzde 51 üstündeydi.

1940 yılında başlayan fiyat artışları daha sonraki birkaç yıl içinde iyice hızlandı. 1945 yılındaki fiyat düzeyi, 1939 yılındaki düzeyin 3,5 katıydı. 1942 yılındaki gerçek ücret düzeyi, savaş nedeniyle 1945 yılında yarı yarıya azaldı.

Korkut Boratav da gerçek ücretlerin 1939-1945 arasında yarıya indiğini belirtmektedir. (Boratav, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2005*, 11. Baskı, İmge Yay., Ankara, 2007;88)

Türkiye'de İmalat Sanayinde Gerçek Ücretler (1925-1945)

(1925 Gerçek Ücret Düzeyi = 100)

Yıl	Gerçek Ücret Endeksi
1925	100
1926	92
1927	115
1928	111
1929	112
1930	108
1931	117
1932	111
1933	138
1934	160
1935	137
1936	131
1937	137
1938	135
1939	151
1940	143
1941	151
1942	140

1943	100
1944	97
1945	71

1920'li ve 1930'lu yılların ekonomik sorunlarının yükü ağırlıklı olarak (nüfusun dörtte üçünü oluşturan) köylülerin omuzlarına binmişti; imalat sanayii işçileri önemli sorunlar yaşamamıştı. Ancak 1942-1945 döneminde imalat sanayi işçilerinin ücretleri yarı yarıya inince, bu önemli mutlak yoksullaşma 1946 ve özellikle 1950 milletvekili genel seçimlerine yansdı.

MEMURLARIN EKONOMİK DURUMU

İşçi sınıfının memur kesimi ise bu yıllarda diğer emekçi sınıf ve tabakalara göre çok daha iyi durumdaydı.

Korkut Boratav'ın hesaplamalarına göre, 1923-1929 döneminde memurların durumu şöyle gelişti (s. 57): "1923-1929 yılları için güvenilir işçi ücretleri verileri yoktur. Ancak, toplam memur maaşlarının milli gelir (GSYİH) içindeki payını saptamak mümkündür. 1923-24 ve 1928-29 yılları ortalamaları olarak memurların milli gelirden aldıkları pay aşağı yukarı değişmeden (yüzde 6'nın biraz altında) kalmıştır. Bu saptama, dönem boyunca memurların milli ekonomi içindeki görelî durumlarının korunduğu ve (eğer devlet memurlarının sayısında milli gelir büyüme hızını aşan bir artma olmamışsa) yılda yüzde 8,5 oranında büyüyen bir ekonomide bu tabakanın reel gelirlerinde ilerleme sağlandığı anlamına gelir."

Korkut Boratav'ın hesaplamalarına göre, memurların aylıklarının milli gelir içindeki payı 1929-1939 döneminde ise şöyle gelişti (s.73): 1929: % 5,2; 1930: % 6,8; 1931: % 7,1; 1932: % 8,2; 1933: % 8,6; 1934: % 8,8; 1935: % 8,7; 1936: % 7,2; 1937: % 7,4; 1938: %7,6; 1939: % 9,1.

1931 yılında memurların iktisaden faal nüfus içindeki oranı yalnızca yüzde 1,2, milli gelirden aldıkları pay yüzde 7,1 idi.

Osmanlı dönemindekinden farklı olarak, Cumhuriyet döneminde memur aylıklarının ödenmesinde bir aksama olmadı.

Atatürk döneminde Türkiye, hem Osmanlı'dan devralınan sorunlara ve yaşanan küresel ekonomik krize rağmen hızlı bir biçimde kalkındı, hem de işçi sınıfının çalışma ve yaşama standartlarını yükseltmeyi başardı. İki başarı birbirini destekledi.